

Válasz Penksza Károly, MTA doktora bírálatára

Köszönöm opponensemnek, hogy elvállalta értekezésem bírálatát és köszönöm munkám méltatását.

A bírálóm által feltett két kérdésre¹ az alábbiakban válaszolok.

1. A jelölt számos kiskultúra hiánypótló gyomfelvételezését végezte el országos lefedettségben. Tervezi-e a jelölt gyomfelvételezéseinek folytatását más kultúrákra vagy kiterjesztését külföldi országokra a későbbiekben?

Észak-nyugat Magyarországon tavaly elkezdtük a cukorrépa és a burgonya gyomfelvételezését. Egyelőre olyan tanulmány írásának céljából, ami egy kisebb régióban vizsgálja hat különböző kapáskultúra szerepét a gyomnövényzet összetételére. Továbbá, két évvel ezelőtt Karunk elnyert egy osztrák-magyar határtérségi „Interreg” projektet, melynek keretében azt kutatjuk, hogy a parlagfűfertőzés mértéke különbözik-e a két országban; ha igen, milyen tényezők állhatnak a jelenség hátterében? Emellett, a már meglévő adatbázisokból is tervezünk további elemzéseket. Még évekkorábban felmértük a hazai ökológiai rizstermesztés gyomnövényzetét is, aminek összehasonlítása a konvencionális rizsvetések gyomflórájával várhatóan izgalmas eredményeket fog hozni. Ez a tanulmány félig kész van, de a hátralévő adatelemzések késlekednek, mert a pályázatokhoz kapcsolódó munkák kapták az elsőbbséget. A távolabbi jövőben esetleg szóba jöhet valamely kelet-európai, balkáni, esetleg közel-keleti térség gyomnövényzetének tanulmányozása, a botanikai expedíciókról innen hazatérő munkatársaink élménybeszámolóit ugyanis még napjainkban is gazdag gyomflóráról tudósítanak.

2. Az értekezésben fontos konzerváció biológiai eredményekről is olvashatunk. Hogyan látja a jelölt a ritka és veszélyeztetett szántóföldi gyomnövények hazai megőrzésének lehetőségét?

A másik opponensem, Török Péter is hasonló kérdést tett fel. Az általánosabb vonatkozásokat az ő bírálatára adott válaszaik között ismertetem. Az alábbiakban, a ritka és veszélyeztetett szántóföldi gyomnövények megőrzésében élenjáró Németország hazánkban is tanulságként alkalmazható tapasztalatait mutatom be (az alábbi források felhasználásával: Meyer *et al.*, 2010a; b; Meyer & Leuschner, 2015; [http¹](#)). A 1980-as és 90-es években Németországban több ezer hektáron kivitelezett és „virágkorát” élő „Védett szántószegély programot” („*Ackerrandstreifenprogram*”) a mezőgazdaság és a természetvédelem nagysikerű harmonizációjának tekintették. Mindazonáltal, utólag számos kritika is érte; leginkább azért, mert a szegélyek kiválasztása nem a területek florisztikai gazdagságán alapult, hanem a gazdálkodók saját javaslatain, akik viszont elsősorban a pénzbeli támogatás elnyerésében voltak érdekeltek. Ennek következtében, a fajokban gazdag, legveszélyeztetettebb szántók csak a véletlenek egybeesése folytán kerültek a projektbe, így az elsődleges cél, a ritka gyomnövények megőrzése csak kevés esetben teljesült. Ez a program hanyatlásnak indult az ezredforduló után, legfőképpen azért, mert emelkedtek a gabonaárak, más agrár-környezetvédelmi programok nagyobb támogatása átcsábította a gazdálkodókat, és az

¹ A bíráló kérdéseit félkövér szedéssel idézem.

adminisztrációs eljárások felettébb bonyolulttá váltak. Annak ellenére, hogy Németországban a jelenlegi, agár-környezet-gazdálkodási alapsomagok közül több közvetlenül is megcélozza a ritka gyomfajok védelmét, sajnos általában csak 1-5 évig futnak, ezért a veszélyeztetett populációk fenntartása hosszútávon nem biztosított. A fentebb bemutatott hátrányok kiküszöbölésének érdekében, 2007-ben a „Német szövetségi környezetvédelmi alapítvány” („*Deutsche Bundesstiftung Umwelt*”, röviden DBU) támogatásával elindult egy olyan program, amelynek keretében hosszú távon is fenn kívánják tartani a ritka gyomnövényeket, szántóföldi menedékhelyek hálózatában. A „100 szántó a sokféleségért” („*100 Äcker für die Vielfalt*”) c. programba csak olyan szántók kerülhetnek be, melyek megfelelnek az alábbi két feltételnek: fajösszetétele florisztikai szempontból értékes legyen, továbbá a gazdálkodó hajlandó legyen aláírni a hosszútávú szerződést (akár 25 évre). Ezenfelül fontosnak tartják a rendszeres hálózati eszmecserét, hiszen még az extenzív gazdálkodás is tartalmazhat olyan elemeket, amely hátrányosan befolyásolhatja a veszélyeztetett gyomnövényközösségeket. A projekt szellemi megalkotói és a hozzájuk kötődő tudományos és gyakorlati szakemberek minden évben rendeznek szakmai kirándulásokkal összekötött konferenciákat, melyeken két alkalommal személyesen is szerencsém volt részt venni. Hazánkban jelenleg nincsen olyan munkaterv, amely fő céljának tekintené a ritka szántóföldi gyomfajok megőrzését. Az érintőlegesen szóba jöhető egyéb „agrár-környezet-gazdálkodási programok” (Sztahura & Rezneki, 2015) nálunk sem célzottan a gyomfajok „biodiverzitási góccaira” („*biodiversity hotspots*”) összpontosulnak, és nem biztosítanak megőrzésükhöz hosszútávú garanciát. A még meglévő, vagy korábban extenzíven művelt szántókon lenne érdemes hazánkban is kialakítani a németországi „100 szántó a sokféleségért” projekthez hasonló menedékhelyeket.

Végezetül köszönöm bírálóm támogató véleményét és tisztelettel kérem válaszaim elfogadását.

Mosonmagyaróvár, 2018. november 30.

Pinke Gyula

Hivatkozott irodalom

- MEYER S & LEUSCHNER C (2015) *100 Äcker Für Die Vielfalt. Initiativen Zur Förderung Der Ackerwildkrautflora in Deutschland*. Göttingen University Press, Göttingen.
- MEYER S, WESCHE K, LEUSCHNER C, ELSSEN T & METZNER J (2010a) A new conservation strategy for arable weed vegetation in Germany – the project “100 fields for biodiversity.” *Plant Breeding and Seed Science* **61**, 25–34.
- MEYER S, WESCHE K, METZNER J, ELSSEN T VAN & LEUSCHNER C (2010b) Are current agri-environment schemes suitable for long-term conservation of arable plants? - A short review of different conservation strategies from Germany and brief remarks on the new project “100 fields for diversity”. *Aspects of Applied Biology*, 287–294.
- SZTAHURA E & REZNEKI R (Szerk.) (2015) *Agrár-környezet-gazdálkodás*. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Budapest.

http¹ 100 Äcker für die Vielfalt. <http://www.schutzaecker.de/>